

Kapitel 10. Offentlighedens adgang til naturen

- 10.1. Generelt om adgangsreglerne
- 10.2. Forholdet til anden lovgivning og fredninger
- 10.3. Den regionale planlægning af befolkningens friluftsmuligheder
- 10.4. Offentlighedens adgang til strande
- 10.5. Offentlighedens adgang til skove
- 10.6. Særligt om skove, der ejes af staten, kommuner, Folkekirken og offentlige stiftelser
- 10.7. Særligt om privatejede skove
- 10.8. Offentlighedens adgang til udyrkede arealer
- 10.9. Offentlighedens adgang til klitfredede arealer
- 10.10. Offentlighedens adgang til veje og stier i det åbne land
- 10.11. Andre bestemmelser
- 10.12. Affaldshenkastning
- 10.13. Sejlads

10.1. Generelt om adgangsreglerne

Generelt

Reglerne om offentlighedens adgang til naturen findes i naturbeskyttelseslovens kapitel 4 og bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992.

Reglerne svarer i vidt omfang til reglerne i naturfredningslovens kapitel VIII om almenhedens færdsel og ophold med tilhørende fire bekendtgørelser, der nu er ophævet. Der er dog foretaget en række både sproglige og lovtekniske forenklinger og moderniseringer.

I det omfang der er tale om uændrede bestemmelser eller kun redaktionelle ændringer, skal bestemmelserne forstås og anvendes i overensstemmelse med hidtidig praksis. Det gælder også, selv om der er skiftet myndighed. Dette er generelt tilfældet for reglerne om offentlighedens adgang, hvor amtsrådene har overtaget fredningsnævnenes kompetence.

Væsentligste ændringer

Naturbeskyttelsesloven og bekendtgørelsen indebærer en række udvidelser, men også enkelte indskrænkninger af offentlighedens adgang til naturen. De vigtigste ændringer knytter sig til offentlighedens adgang til private skove og private veje og stier i det åbne land:

Det er nu tilladt at cykle også i de private skove, men kun på anlagte veje og befæstede stier. I private skove under 5 ha er færdsel til fods og på cykel også tilladt, medmindre ejeren ved skiltning helt eller delvis har forbudt færdsel (lovens § 23).

Anlagte veje og befæstede stier i det åbne land er åbne for offentligheden for færdsel til fods og på cykel efter reglerne i lovens § 26.

Adgang sker på eget ansvar

Offentlighedens færdsel og ophold på strande, klitfredede områder, skove, udyrkede arealer og veje og stier i det åbne land sker på eget ansvar.

Lovreglen fritager ikke ejeren for evt. ansvar efter dansk rets almindelige erstatningsregler. Om en konkret skade udløser et erstatningsansvar, beror på, om ejeren har handlet uforsvarligt (culpøst) eller udvist uforsvarlig passivitet i den konkrete situation, og om der er den fornødne årsagssammenhæng mellem ejerens uforsvarlige adfærd og skaden. Vurderingen heraf tilkommer domstolene.

Befolkningens umiddelbare ret

Reglerne er udtryk for den umiddelbare ret, befolkningen har til at færdes i naturen. Derimod giver de - som hidtil - ikke organisationer og lignende ret til - uden ejerens tilladelse - at anvende arealerne til organiserede former for friluftsliv, som f.eks. lejrslagning og sportsarrangementer. De nærmere regler om den organiserede brug af skove og udyrkede arealer fremgår af bekendtgørelsens § 7 og § 20.

Ejernes aftalefrihed

Lovbestemmelserne og reglerne i bekendtgørelsen er naturligvis ikke til hinder for, at ejerne - såvel private som offentlige - kan tillade en videregående adgang. Begrænsninger i adgangsretten eller forbud mod en bestemt færdsel, aktivitet eller lignende betyder således kun, at ejeren ikke skal tåle en sådan færdsel eller aktivitet. For klitfredede arealer gælder dog visse begrænsninger i ejerens ret til at tillade en videregående adgang.

Offentlig overtagelse

Opmærksomheden henledes på, at naturfredningslovens regler om offentlig overtagelse, hvis offentlighedens adgang påfører ejeren gener (naturfredningslovens § 54, stk. 10- 12, § 55, stk. 9, og § 56, stk. 4) er ophævet, idet de har været uden praktisk betydning.

10.2. Forholdet til anden lovgivning og fredninger

Forholdet til mark- og vejfredsloven

Naturbeskyttelseslovens regler om offentlighedens adgang til naturen begrænser anvendelsesområdet for mark- og vejfredslovens § 17. Ifølge denne bestemmelse må offentligheden ikke færdes på anden mands grund, hvorimod færdsel på en privat vej- er tilladt, medmindre ejeren ved lovlig skiltning har forbudt færdsel generelt eller færdsel af den pågældende art.

Forholdet til anden lovgivning m.v.

Naturbeskyttelseslovens regler har ingen betydning for adgangen til at færdes på offentlige veje og stier. Dette reguleres af vejlovgivningen.

For så vidt angår forsvarets skydeområder og andre militære områder, skal opmærksomheden henledes på Lov nr. 88 af 17. maj 1992, hvorved forsvarsministeren af sikkerhedsmæssige årsager bemyndiges til at fastsætte regler om ophold på og færdsel gennem nævnte områder.

Naturbeskyttelsesloven angiver ikke udtømmende de situationer, hvor offentlighedens adgang til naturen lovligt kan begrænses. Anden lovgivning kan således indeholde særlig hjemmel hertil. F.eks. indeholder Lov nr. 21 af 4. februar 1871 om Politiet uden for København, § 7, en hjemmel til den stedlige politimester til at træffe afgørelse om lukning af naturområder i tilfælde af brandfare.

Loven og bekendtgørelsen begrænser i øvrigt ikke færdsels- og opholdsrettigheder o.lign., som i medfør af anden lovgivning eller anden særlig hjemmel tilkommer offentligheden eller bestemte personer. Et eksempel herpå er den hævdvundne ret til bilkørsel og parkering på visse strækninger af den jyske vestkyst. Retten til at færdes på almene veje og stier berøres heller ikke. Endvidere gælder det fortsat, at forsvaret ikke betragtes som offentligheden, og at forsvaret ved udførelsen af sine aktiviteter i uddannelsesmæssig henseende har adgang til at færdes på anden mands grund, jf. hidtil gældende praksis.

Fredninger

Ved fredninger kan der være fastsat bestemmelser, der udvider eller begrænser offentlighedens adgang til det fredede område. Sådanne bestemmelser går forud for naturbeskyttelseslovens og bekendtgørelsens regler.

10.3. Den regionale planlægning af befolkningens friluftsmuligheder

Regional friluftspolitik

Af hensyn til befolkningens friluftsliv er det vigtigt, at der på regionalt niveau sker en nøjere analyse af de muligheder, som befolkningen har for at færdes i naturen, og at der på grundlag heraf sker en planlægning af, hvor der bør skabes muligheder for, at befolkningen kan færdes i eller igennem småskovene, udyrkede arealer og det åbne land i øvrigt.

Amtsrådet kan træffe aftale med ejerne om, at små skove, udyrkede arealer og veje og stier i det åbne land skal åbnes eller forblive åbne for færdsel enten efter de almindelige regler eller efter mere specielle regler afpasset efter de lokale forhold.

Naturbeskyttelseslovens § 26, stk. 4 åbner endvidere mulighed for, at amtsrådet ud fra en samlet afvejning af modstående hensyn og interesser kan åbne gennemgående veje og stier i det åbne land, også selv om ejeren måtte være imod det. Fastlæggelse af en strategi for befolkningens friluftsmuligheder i regionen er et meget centralt element i det samarbejde, der skal ske mellem amtsrådet og de forskellige regionale interesseorganisationer i det grønne råd, jf. afsnit 18.

Gennemgang af de enkelte bestemmelser

I det følgende gennemgås bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens kapitel 4 (§§ 22-29) og bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992.

10.4. Offentlighedens adgang til strande (lovens § 22 og bekendtgørelsens § 1-2, 25, 27 og 28)

Strande, generelt

Strandbredder og andre kyststrækninger er åbne for færdsel til fods, kortvarigt ophold og badning. Det er tilladt kortvarigt at have en båd uden motor liggende på strandbredden. I perioden 1. april - 30. september skal hunde føres i snor. På privatejede strande må ophold og badning ikke finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger.

For kyststrækninger, der er klitfredede, jf. naturbeskyttelseslovens §§ 8 og 9, gælder reglerne i lovens § 25, se afsnit 10.9.

Retten til færdsel, ophold og badning efter lovens § 22 gælder kun langs strandbredder ved havet. Til bredder langs ferskvandsområder er der kun offentlig adgang, hvis der er ret hertil i medfør af andre retsregler, herunder hævdsregler.

Regelforenklinger

Bestemmelserne om offentlighedens adgang til strandbredder og andre kyststrækninger svarer i princippet til reglerne i naturfredningslovens § 54. Dog er visse regler ikke gentaget: Det gælder naturfredningslovens § 54, stk. 3, om adgang til strandbredder langs diger, der er anlagt i henhold til digelovgivningen. Dette reguleres af kystbeskyttelsesloven. Derved bortfalder den eksisterende ordning, hvorefter udgifter i forbindelse med offentlighedens adgang til disse strandbredder refunderes digebestyrelsen med halvdelen af statskassen og halvdelen fra amtsrådet.

Naturfredningslovens § 54, stk. 7, om udlægning af offentlig sti til stranden er heller ikke gentaget. Reglen har stort set aldrig været anvendt, idet adgangsproblemer normalt løses på kommunalt initiativ eller ved fredning.

Endelig er naturfredningslovens § 54, stk. 9, om særreglerne for de sønderjyske strande udeladt, så der fremover er samme retstilstand i hele landet.

Ændret stranddefinition

Opmærksomheden henledes endvidere på, at definitionen af strande er ændret. Der er nu tale om de arealer, der ligger mellem den daglige lavvandslinie og den sammenhængende landvegetation. Reglerne for offentlighedens adgang gælder som hidtil både for de ubevoksede strandbredder, for arealer som er bevokset med klitvegetation som marehalm, hjelme mv. og for arealer, som er domineret af salttålende planter, f.eks. strandenge.

Hunde i snor

Endelig er perioden, i hvilken hunde skal føres i snor, forlænget fra 1. april til 30. september. I konsekvens af den ændrede definition af strandbredder er det nu også forbudt at lade hunde løbe løse på den del af stranden, som overskylles ved højvande. Det bemærkes, at kommunalbestyrelsen med hjemmel i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 292 af 23. juni 1983 om badevand og badestrande kan forbyde hunde på stranden og i vandet.

Beboelsesbygning

Med ordet »beboelsesbygning« i lovens §§ 22 - 25 menes en bygning, der fremtræder som opført med henblik på beboelse, uanset om der er tale om helårs- eller fritidsbeboelse, eller om den for tiden er beboet.

Bådeoplæg

Naturbeskyttelsesloven tillader ikke længerevarende bådeoplæg uden ejerens tilladelse, heller ikke på offentlige strande. Skov- og Naturstyrelsen anlægger imidlertid en smidig og - i størst mulig udstrækning - lempelig praksis for egne arealer. Således vil længerevarende bådeoplæg i sommerhalvåret ofte kunne accepteres på de mindre befærdede strande og især i de situationer, hvor der er tale om henlæggelse af relativt få både på større strande, og hvor der derfor ikke er grundlag for etablering af en organiseret oplægsplads. Skov- og Naturstyrelsen påser, at praksis ikke medfører, at offentlighedens almindelige færdsel og ophold på strandene generes, jf. lovens bestemmelse (§ 22, stk. 3) om at offentlighedens adgang ikke må forhindres eller vanskeliggøres, eller at øvrige kvalificerede hensyn (f.eks. landskabs- og kystsikringsmæssige forhold) krænkes.

Skov- og Naturstyrelsen etablerer bådeoplægspladser, når der opstår behov herfor, mod sædvanlig afgift.

Miljøministeriet har i skrivelse af 14. oktober 1985 opfordret alle offentlige strandejere til at anlægge en lempelig administration svarende til den, som gælder for miljøministeriets strande.

Kortvarigt ophold

Ved »kortvarigt ophold« i § 22, stk. 1 forstås i praksis almindeligvis et ophold, der ikke varer længere end en »dag«. Det kortvarige ophold må godt finde sted i nattetimerne. Det er ikke tilladt at opstille telt o. lign., jf. bekendtgørelsens § 28.

Om reglen i § 22, stk. 4 om, at ophold og badning ikke må finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger bemærkes, at det er en forudsætning, at hus og strand har samme ejer.

Færdsel tilfods

I bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992, § 2 er det præciseret, at det er tilladt at anvende kørestole, herunder elkørestole, og trække cykler, barnevogne o.lign. Udtrykket o. lign. omfatter f.eks. spejderkærrer og cykelvogne.

I modsætning hertil er det ikke tilladt at benytte vinddrevne køretøjer, ligesom det ikke er tilladt at ride eller på anden måde færdes med heste. Det gælder her som alle andre steder, at ejeren kan tillade disse aktiviteter. For klitfædede arealer gælder dog reglerne i §§ 8 og II og bekendtgørelse nr. 552 af 22. juni 1992.

Ordensregler

På Miljøministeriets arealer vil der konkret blive taget stilling til, om der er grund til at fastholde et forbud mod ridning på den ubevoksede del af stranden. Det vil også blive overvejet, om ridning nogle steder er ubetænkelig, f.eks. uden for badesæsonen.

Af bekendtgørelsens § 28 fremgår det, at det ikke er tilladt at drive handel, opstille telte, udvise støjende adfærd, herunder benytte radioer, musikinstrumenter m.v. på en støjende måde. Bekendtgørelsen forbyder ikke bål på de ubevoksede strandbredder, men bål kan være forbudt i medfør af brandlovgivning, politivedtægter m.v.

10.5. Offentlighedens adgang til skove (lovens § 23 og bekendtgørelsens §§ 3 -16 og §§ 25 - 28)

Skove, generelt

Skove er åbne for færdsel til fods og på cykel samt for ophold, hvis der er lovlig adgang til skoven. Hunde skal føres i snor hele året. Lovbestemmelserne svarer i princippet til naturfredningslovens § 55. Dog er cykling nu også tilladt i private skove.

Færdsel til fods og på cykel

Ifølge bekendtgørelsens § 4 er det også tilladt at anvende eldrevne kørestole og 3-hjulede knallerter for handicappede.

Lovlig adgang

Med udtrykket »lovlig adgang« i § 23 - 25 er der ikke tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til naturfredningsloven, der anvender udtrykket »offentlig vej eller sti, eller hvortil der i øvrigt er adgang på lovlig måde«. Ved lovlig adgang forstås således, at der fører offentlig vej eller sti til området, eller at der i øvrigt er adgang til skoven på lovlig måde, f.eks. ad privat fællesvej eller sti, privat enkeltmandsvej eller sti, der ikke ved skiltning er lukket for færdsel, fra strandbredder, kyststrækninger, skove, udyrkede arealer, der efter naturbeskyttelsesloven eller på anden lovlig måde er åbne for offentligheden.

Hindring af adgang

I lovens § 23, stk. 2 er det præciseret, at offentlighedens adgang ikke må forhindres eller vanskeliggøres. Bestemmelsen indebærer bl.a., at det ikke er tilladt at afbryde eksisterende adgangsveje til skoven for at forhindre eller vanskeliggøre offentlighedens adgang.

Bestemmelsen tilsigter ikke at gribe ind i den almindelige drift af skoven. Der er altså ikke pligt for skovejeren til at træffe særlige foranstaltninger i strid med den almindelige arbejdstilrettelæggelse, f.eks. at fjerne grene, hugstaffald m.v., som for en kortere periode evt. kan vanskeliggøre færdslen. Bestemmelsen medfører heller ikke ændringer i ejerens ret til at omlægge skovens vejssystem.

Usædvanlige hegn

§ 23, stk. 2 indeholder endvidere, som noget nyt, forbud mod at opsætte usædvanlige hegn omkring skove. Bestemmelsen er indsat på baggrund af sagen om Pajhede skov, jf. Overfredningsnævnets afgørelse af 29. november 1989 (»Overfredningsnævnet orienterer« nr. 460). En udtømmende beskrivelse af, hvad der er usædvanlige hegn, lader sig ikke foretage. Om et givent hegn er usædvanligt beror på et skøn, hvor mange

forskellige omstændigheder spiller ind. Levende hegn, lette trådhegn m.v. må betragtes som sædvanlige hegn, også selv om den pågældende skov ikke tidligere har været hegnet.

Det, bestemmelsen navnlig tilsigter, er at undgå hegn, der ved deres højde, konstruktion eller materialevalg virker dominerende eller skæmmende, eller som hindrer vildtets frie passage.

Der er tale om et indispensabelt forbud. Overtrædelser kan påtales efter reglerne i lovens kapitel 11 om tilsyn.

Midlertidig lukning

Naturbeskyttelseslovens § 23, stk. 3 om ejerens ret til midlertidigt at lukke skovområder på grund af jagt eller intensivt skovningsarbejde svarer til naturfredningslovens regler. Afspærring af områder kan kun finde sted, hvis offentlighedens tilstedeværelse vil være forbundet med en vis risiko. Kun selskabsjagt (typisk klapjagt, drivjagt og trykjagt) er omfattet af bestemmelsen. Den midlertidige lukning skal fremgå af skiltning, der angiver det tidsrum, hvor forbudet gælder. Skiltet skal fjernes straks efter jagten, jf. bekendtgørelsen § 6.

Ejeren kan i medfør af anden lovgivning være berettiget til at lukke skoven eller dele af den med andre begrundelser, f.eks. når det stedlige politi af hensyn til brandfare har godkendt en sådan lukning.

Organiseret færdsel

Bekendtgørelsens § 7 indeholder de nærmere regler for den organiserede brug af skove.

Af reglerne fremgår det, at organiserede aktiviteter kræver ejerens tilladelse, hvis deltagerantallet overstiger 30, selv om færdsel og ophold sker i overensstemmelse med reglerne i naturbeskyttelsesloven (og bekendtgørelsen).

Selv om deltagerantallet ikke overstiger 30, må kommercielle arrangementer, offentligt annoncerede arrangementer, sportsarrangementer, herunder orienteringsløb, aktiviteter, der forudsætter afmærkning m.v., organiserede aktiviteter, der afvikles i nattetimerne, lejrslagning o.lign., kun finde sted med ejerens tilladelse. Offentlig annoncering af arrangementer må først ske, når de fornødne tilladelser foreligger.

Ejers beføjelser overfor publikum

Bestemmelsen i lovens § 23, stk. 4 om den besøgenes pligt til på forlangende at opgive navn og adresse til skovejeren og dennes repræsentant svarer til de hidtidige regler.

Som det er præciseret i bekendtgørelse nr. 574 af 25. Juni 1992, § 25 skal alle, der færdes i skoven, rette sig efter de anvisninger, som ejeren eller dennes repræsentant giver, eller som fremgår af skiltning m.v.

Ordensregler

Bekendtgørelsen indeholder en lang række ordensregler, som er fælles for alle skove, uanset om de er offentligt eller privatejede. Af reglerne fremgår det bl.a., at brug af åben ild er forbudt, og at tobaksrygning ikke er tilladt i tiden 1. marts - 31. oktober på lyngklædte arealer, på græsbevokset skovbund, i nåletræsplantager, i unge løvtræs- og nåletræskulturer og i den umiddelbare nærhed af sådanne

brandudsatte områder. Reglerne om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben, fiskeredskaber m.v. Det er ikke tilladt at benytte radioer o.lign. på en støjende måde eller på anden måde optræde støjende. Fiskeri og erhvervsmæssig indsamling af bær m.v. er forbudt, og indsamling til privat brug er kun tilladt i begrænsede mængder. I de private skove må man kun færdes på veje og stier og altså kun tage det, man kan nå herfra. Der henvises i øvrigt til bekendtgørelsens §§ 26 - 28.

10.6. Særligt om skove, der ejes af staten, kommuner, Folkekirken og offentlige stiftelser (lovens § 23, stk. 1 - 4 og stk. 6 samt bekendtgørelsens §§ 8- 16)

Offentlige skove

Naturbeskyttelseslovens bestemmelser om offentlighed ens adgang til de offentligt ejede skove, dvs. skove, der ejes af staten, kommuner og Folkekirken, og skove, der ejes af offentlige stiftelser, er på en række punkter nærmere fastlagt og suppleret i bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992.

Offentlige stiftelser

Begrebet »offentlige stiftelser« skal så vidt muligt fortolkes som hidtil. Ved afgørelsen af, om en stiftelse er offentlig, lægges der især vægt på, om stiftelsens midler skal komme en større ubekendt kreds til gode. Tidligere afgørelser har tillige lagt vægt på, om stiftelsen var underlagt offentligt tilsyn. Den særlige fondslovgivning har ophævet sondringen mellem offentlige og private stiftelser, og begrebet »offentlig stiftelse« har i øvrigt mistet sin betydning.

Generelt

Den hidtidige videregående adgang til disse skove videreføres og udvides en smule. Som det bl.a. fremgår af bekendtgørelsens §§ 8 - 16 må man komme i offentlige skove hele døgnet. Til fods må man færdes overalt, hvor der ikke er hegnet, dog ikke i rørbevoksninger. Der må fortsat kun cykles på veje og stier. Ophold inden for 50 m fra beboede bygninger er ikke tilladt.

Ridning

Ridning er tilladt i offentlige skove efter reglerne i bekendtgørelsens §§ 11-15. Ridning og anden færdsel med heste kan gøres betinget af en rideafgift, uanset om ridningen forudsætter ejerens tilladelse. i bekendtgørelsens § 11, stk. 2 bestemmes det, at konkurrenceridning og ridning, der udgår fra rideskoler, rideklubber, stutterier eller lign. kun må ske med ejerens tilladelse. Ridning på private heste, der opstaldes på en rideskole, men kun anvendes privat, er ikke omfattet af denne bestemmelse.

Organiseret færdsel

Om reglerne for den organiserede færdsel henvises til afsnit 10.5. Miljøministeriet har som ejer af statsskovene indgået aftaler med en række idræts- og ungdomsorganisationer, der indebærer lempeligere regler for disse organisationer. De generelle regler i bekendtgørelsen forhindrer ikke, at disse aftaler videreføres. Miljøministeriet har endvidere fastsat retningslinier for hundetræning i statsskovene efter forhandling med bl.a. Siberian Husky Klub.

Heller ikke disse retningslinier påvirkes umiddelbart af bekendtgørelsen.

Ordensregler

Bekendtgørelsens § 28 indeholder ordensregler, der på et enkelt punkt er lempeligere i de offentlige skove end i de private skove. Det er således tilladt at klippe eller skære kviste af løvtræer, der er over 10 meter høje.

Hundeskove

Endelig kan nævnes, at en række af Miljøministeriets skove er udpeget som »hundeskove«, d.v.s. skove, hvor hunde ikke skal føres i snor, men selvfølgelig være under ejerens kontrol.

10.7. Særligt om privatejede skove (lovens § 23, stk. 5)

Private skove

Naturbeskyttelseslovens § 23, stk. 5 vedrører udelukkende de privatejede skove. Reglerne i 1. og 2. pkt. vedrører alle privatejede skove, mens 3. pkt. omhandler private skove, der er mindre end 5 ha.

Færdsel tilfods

I de privatejede skove må offentligheden færdes til fods på stier og anlagte veje, men ikke uden for dem. Færdsel må heller ikke finde sted på udyrkede arealer, der ligger i disse skove, selv om de er uhegnede. Sådanne arealer udgør en del af skoven og er derfor ikke omfattet af lovens § 24 om udyrkede arealer.

Retten til færdsel og ophold er altså begrænset til veje og stier, hvortil dog må høre arealer, der ligger op til vejen eller stien, f.eks. udyrkede arealer (rabatter), som naturligt opfattes som hørende med til vejen eller stien.

Stier og anlagte veje

Med begrebet »stier og anlagte veje« tilsigtes ingen ændring i forhold til praksis efter naturfredningsloven, idet »stier og anlagte veje« defineres som etablerede færdselsbaner i modsætning til midlertidigt synlige spor efter kørsel, tyndingsindgreb og lign. samt dyreveksler.

Cykling

Cykling er kun tilladt på anlagte veje og på stier, der er befæstede, f.eks. med stabilgrus, og dermed mere robuste.

Ridning

Ridning er ikke tilladt.

Kun adgang i dagtimerne

Der er kun adgang for offentligheden i dagtimerne, dvs. fra kl. 7 til solnedgang.

Ophold

Ophold må ikke finde sted inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger. Efter de hidtidige regler gjaldt denne begrænsning kun inden for 50 m fra beboelsesbygninger.

Driftsbygning

Med ordet »driftsbygning« i §§ 23 og 24 menes en faststående driftsbygning for den pågældende jordbrugsejendom. Om betydningen af ordet »beboelsesbygning« henvises til omtalen under offentlighedens adgang til strande, jf. afsnit 10.4.

Skove under 5 ha

De små skove findes overalt i det danske landskab. Ofte er der ikke lovlig adgang hen til dem, eller der vil kun være adgang ad veje og stier, som ejeren efter reglerne i lovens § 26 kan lukke for offentligheden, hvis han har gener af færdslen.

For skove under 5 ha gælder de samme adgangsregler som for de større private skove. Ejeren kan imidlertid ved skiltning efter bestemmelserne i mark- og vejfredsloven helt eller delvis lukke disse skove. Der er ikke i loven knyttet betingelser til udøvelsen af denne ret.

Det er som hidtil uden betydning for fastlæggelsen af arealgrænsen på 5 ha, om skoven består af flere parceller.

Aftaler med ejeren

Amtsrådet kan træffe aftale med ejerne af disse skove om, at de åbnes eller forbliver åbne for færdsel enten efter de almindelige adgangsregler i lovens § 23 eller efter andre regler afpasset efter de lokale forhold.

I nogle tilfælde vil amtsrådet være i stand til at opnå aftaler uden videre, f.eks. hvor ejeren allerede i dag accepterer, at skoven er åben. I andre tilfælde vil det være nødvendigt at etablere en aftale indenfor rammerne af lovens kapitel 8 om naturforvaltning.

10.8. Offentlighedens adgang til udyrkede arealer (lovens § 24 og bekendtgørelsens SS 17 - 20 og 25 - 28)

Udyrkede arealer, generelt

Udyrkede arealer er åbne for ophold og færdsel til fods, hvis der er lovlig adgang til arealerne. Hunde skal føres i snor hele året.

Opholdets varighed

Bestemmelserne svarer til § 56 i naturfredningsloven.

Dog er det ikke længere et krav, at opholdet skal være kortvarigt. Der er fortsat kun adgang til private udyrkede arealer fra kl. 7 til solnedgang.

Definition af udyrkede arealer

Udyrkede arealer omfatter bl.a. heder, moser, klippepartier, overdrev, indsander samt udyrkede græsningsarealer, f.eks. ferske enge. Derimod er dyrkede græsningsarealer ikke omfattet.

Lovens § 24 omfatter de udyrkede arealer, der hverken er strande (§ 22) eller klitfredede arealer (§ 25), eller er beliggende i skove, jf. bemærkningerne til § 23, jf. afsnit 10.7.

Lovlig adgang

Om forståelsen af udtrykket »lovlig adgang« henvises til afsnittet om »skove«, jf. afsnit 10.5.

Midlertidig lukning

Bestemmelsen i lovens § 24, stk. 2 om, at ejeren kan forbyde adgang på dage, hvor der holdes jagt, eller i områder, hvor der foregår intensivt landbrugsarbejde, er ny.

Den skal sammenholdes med den tilsvarende bestemmelse i § 23, stk. 3. Med »intensivt landbrugsarbejde« tænkes på sådant arbejde på tilgrænsende dyrkede arealer. Lukning af områder kan kun finde sted, når aktiviteten har en sådan karakter, at det kan være forbundet med en vis risiko for offentligheden at færdes der.

Ophold

Efter § 24, stk. 3 må ophold ikke finde sted inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger. Hidtil har begrænsningen kun været gældende for beboelsesbygninger. Om forståelsen af ordene »beboelses- og driftsbygninger« henvises til afsnittene ovenfor om offentlighedens adgang til strande og skove. Reglen gælder kun i de tilfælde, hvor det udyrkede areal og bygningen har samme eller.

Adgang til bræmmer

Der er ifølge lovens § 24, stk. 4 ikke adgang til de udyrkede bræmmer langs vandløb og søer. Forbudet gælder dog ikke i de tilfælde, hvor der i medfør af andre bestemmelser er adgang til bræmmerne. Det vil typisk være tilfældet, hvor bræmmen er en del af et større udyrket areal, hvortil der er offentlig adgang. Ordet »arealer« omfatter ikke veje, hvilket betyder, at der ikke bliver adgang tilgængelig bræmmen, blot fordi en vej, der er offentlig tilgængelig krydser bræmmen. På samme måde er det heller ikke tilladt fra et større udyrket areal, hvoraf bræmmen er en del, at følge bræmmen »bag« arealer, hvortil der ikke er lovlig adgang, f.eks. dyrkede landbrugsarealer.

Hegnede arealer

Som hidtil er der ikke offentlig adgang til privatejede arealer, der i deres helhed er forsvarligt hegnede. Hegnet skal have en sådan karakter, at publikum opfatter det som et forbud mod færdsel; afmærkning er ikke tilstrækkelig.

Hegning kan være udelukket ved fredningsbestemmelser eller efter naturbeskyttelseslovens § 15, stk. 1. Hegning langs vandløb indenfor den dyrkningsfri zone på 2 m er ikke tilladt, jfr. vandløbslovens § 69, stk. 1, med mindre vandløbsmyndigheden har påbudt det efter samme lovs § 29.

»Skræmmeskilte«

Det bemærkes, at det ikke er tilladt at opsætte »skræmmeskilte«, f.eks. skilte der advarer mod hugorme.

Færdsel tilfods

I bekendtgørelsens § 18 er det præciseret, at det er tilladt at anvende kørestole, herunder el-kørestole, og trække cykler, barnevogne o. lign.

Organiseret færdsel

Reglerne om organiserede aktiviteter på udyrkede arealer findes i bekendtgørelsens § 20. Reglerne svarer til reglerne for organiserede aktiviteter i skove, jfr. afsnit 10.5.

Ordensregler

Bekendtgørelsen indeholder endvidere ordensregler for offentlighedens færdsel og ophold på udyrkede arealer.

Reglerne er sammenfaldende med ordensreglerne for offentlighedens adgang til skovene, og der henvises til omtalen i dette afsnit.

10.9. Offentlighedens adgang til klitfredede arealer (lovens § 25 og bekendtgørelsens §§ 25 - 28)

Klitfredede arealer, generelt

Klitfredede arealer er åbne for færdsel til fods og kortvarigt ophold, hvis der er lovlig adgang til arealet. Hunde skal føres i snor. Ophold må ikke finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger.

Reglerne svarer til sandflugtslovens § 6, stk. 2. Som hidtil gælder adgangsretten hele døgnet.

Om forståelsen af udtrykkene »til fods«, »kortvarigt ophold«, »lovlig adgang« og »beboelsesbygninger« henvises til afsnittene ovenfor om offentlighedens adgang til strande og skove, jf. afsnit 10.4. og 10.5.

Ordensregler

Bekendtgørelse nr. 574 af 25. Juni 1992 indeholder ordensregler for offentlighedens færdsel og ophold i klitfredede arealer. Der henvises til omtalen i afsnit 10.4. om offentlighedens adgang til strande.

Begrænset aftalefrihed

Den mulighed, som ejeren normalt har for at tillade en videregående adgang, end den retsforskrifterne foreskriver, er her begrænset som følge af bestemmelserne i lovens §§ 8 og 11 om klitfredede arealer og bekendtgørelse nr. 552 af 22. Juni 1992 om klitfredning.

10. 10. Offentlighedens adgang til veje og stier i det åbne land (lovens § 26 og bekendtgørelsens §§ 22 - 28)

Veje og stier i det åbne land, generelt

Anlagte veje og befæstede stier i det åbne land er åbne for færdsel til fods og på cykel. Ejeren kan dog ved skiltning efter bestemmelserne i mark- og vejfredslovens § 17 helt eller delvis forbyde færdsel, hvis den er til gene for den erhvervsmæssige udnyttelse af ejendommen, hvis den i særlige grad generer privatlivets fred, eller hvis der er behov for beskyttelse af plante- og dyreliv.

Bestemmelserne i lovens § 26 indebærer en udvidet adgang til færdsel - men ikke ophold - på private, enkeltmandsejede veje og -stier og private fællesveje og -stier i det åbne land.

Forholdet til mark- og vejfredsloven

Hidtil har offentlighedens adgang til private veje og stier i det åbne land været reguleret af mark- og vejfredslovens § 17. Den nye bestemmelse i naturbeskyttelsesloven indebærer, at ejerens ubegrænsede adgang til helt eller delvis at forbyde færdsel på private anlagte veje og befæstede stier i det åbne land i mark- og vejfredsloven, begrænses til de ovenfor nævnte situationer.

Forholdet til vejlovgivningen og færdselsloven

Lov om private fællesveje sonderer mellem private fællesveje i »byer og bymæssige områder« og private fællesveje »på landet«. For private fællesveje i byer og bymæssige områder gælder, at færdselsmæssige foranstaltninger, der skal begrænse færdslen på vejen, kun må foretages med vejmyndighedens og politiets samtykke, jf. privatvejlovens afsnit III, kapitel 8, § 44. Denne regel gælder ikke for private fællesveje på landet.

En ejer, som i overensstemmelse med reglerne i naturbeskyttelseslovens § 26 ønsker at begrænse eller forbyde færdsel ad en privat vej »på landet«, skal således ikke indhente vejmyndighedens og politiets samtykke til dette. Ejeren skal naturligvis indhente de vejberettigedes samtykke.

Opsætning af autoriserede færdselstavler m.v. skal godkendes af politiet, jf. færdselslovens § 97.

Naturbeskyttelseslovens regler har ingen selvstændig betydning for adgangen til at færdes på offentlige veje og stier. Dette reguleres af vejlovgivningen.

Anlagte veje og befæstede stier

Om forståelsen af udtrykket »anlagte veje og befæstede stier« henvises til afsnit 10.7. om private skove.

Midlertidig lukning

Ejeren kan midlertidigt lukke private enkeltmandsveje og -stier på dage, hvor der holdes jagt, eller hvor færdslen på grund af intensivt landbrugsarbejde kan være forbundet med fare for den færdsel. Bestemmelsen giver ikke hjemmel til midlertidigt at lukke private fællesveje og -stier, hvilket understreger, at jagt og intensivt landbrugsarbejde skal tilrettelægges under skyldig hensyntagen til de færdselens sikkerhed.

Åbning af gennemgående veje og stier

Amtsrådet kan ud fra en samlet vurdering tilsidesætte et i øvrigt lovligt forbud mod færdsel for gennemgående veje og stiers vedkommende.

Amtsrådets kompetence er begrænset til gennemgående veje og stier. Heri ligger et ønske om at kunne give offentligheden mulighed for at komme fra et punkt til et andet i det åbne land, f.eks. hvor dette er forudsat i den amtskommunale stiplanlægning.

Amtsrådets beslutning træffes naturligt på baggrund af drøftelser om befolkningens friluftsmuligheder i regionen i det grønne råd, jordbrugsorganisationerne, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet har som fødte medlemmer af dette råd indflydelse på den samlede interesseafvejning.

Klageadgang

Amtsrådets afgørelse kan påklages til Naturklagenævnet/Skov- og Naturstyrelsen. Om de nærmere regler for indgivelse af klage, klagens retsvirkninger, klagesagsbehandling mv. henvises til afsnittet om klage.

Amtsrådets opgaver som tilsynsmyndighed

Amtsrådet kan i øvrigt som tilsynsmyndighed påbyde et færdselsforbud ophævet, hvis amtsrådet finder, at der ikke foreligger en af de situationer, der nævnes i stk. 2 og 3. Dette følger af lovens kapitel 11 om tilsyn. Er ejeren ikke enig i amtsrådets afgørelse, kan amtsrådet ikke umiddelbart gennemtvinge en åbning af vejen/stien, d.v.s. nedtage forbudsskiltet. Et ved dom meddelt påbud om lovliggørelse kan derimod gennemtvinges efter reglerne i lovens § 74, stk. 3.

Nedlæggelse af veje og stier

Reglerne i § 26 begrænser ikke den bestående mulighed for at nedlægge private veje og stier på privat initiativ, dvs. uden vejmyndighedens tilladelse, hvis de vejberettigede kan blive enige herom.

Den medfører heller ikke ændringer i de særlige regler efter udstykningsloven om at slette og forandre private fællesveje på matrikelkortet.

Reglerne i § 26 vedrører ikke veje og stier i skove, herunder småskove under 5 ha. For disse gælder alene reglerne i § 23. Den omfatter heller ikke et internt vej- og stinet i f.eks. en frugtplantage. Det samme gælder i en have eller park.

Ejeren/brugerens vedligeholdelsesforpligtelse

Bestemmelsen om, at adgang sker på eget ansvar, ændrer ikke forudsætningen i privatvejsloven om, at de vejberettigede brugere af private fællesveje og -stier skal holde disse i en efter færdselens art og omfang, god og forsvarlig stand. Bestemmelsen præciserer, at åbningen af anlagte veje og befæstede stier ikke udvider vedligeholdelsesforpligtelserne i forhold til vejlovgivningen og almindelige erstatningsretlige regler.

Hvis vejmyndighederne ønsker at stille yderligere krav til vedligeholdelse, må de benytte vejlovgivningens muligheder for at optage vejene og stierne som offentlige.

Hunde

Ifølge bekendtgørelsen § 23 skal hunde føres i snor på private enkeltmandsejede veje og stier. Hundes færden på veje og stier i det åbne land reguleres i øvrigt af hundeloven, mark- og vejfredsloven og jagt- og vildtforvaltningsloven, hvortil der henvises. Af disse love følger, at hunde ikke må færdes på anden mands grund uden for veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. Det er almindeligvis tilladt at medbringe hund på veje og stier i det åbne land, som er åbne for offentligheden, forudsat at hunden er under fuld kontrol.

Færdsel tilfods og på cykel

I bekendtgørelsens § 24 præciseres det, at det er tilladt at anvende kørestole, herunder el-kørestole, og 3-hjulede knallerter for handicappede.

Ordensregler

Bekendtgørelsen indeholder endvidere ordensregler for offentlighedens færdsel på private veje og stier i det åbne land. Reglerne er i vidt omfang sammenfaldende med reglerne for skove, udyrkede arealer og strande. Reglerne om offentlighedens adgang til private veje og stier i det åbne land giver således ikke adgang til at færdes med skydevåben m.v., ligesom det ikke er tilladt at udvise støjende adfærd.

10. 11. Andre bestemmelser (lovens 2 7)

Konkrete lukninger

Ifølge lovens § 27, stk. 1 kan amtsrådet, for statsejede arealer miljøministeren, bestemme, at arealer, der er omfattet af lovens §§ 22 - 26 helt eller delvis kan lukkes for offentlighedens adgang, hvis særlige forhold taler herfor. Miljøministerens kompetence er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen ifølge delegationsbekendtgørelsens § 1,6, stk. 1, pkt. 12.

Lukning kan være midlertidig eller permanent.

De tilsvarende bestemmelser i naturfredningslovens §§ 54-56 har altid været administreret meget restriktivt. Efter lovbemærkningerne forudsættes denne praksis opretholdt.

De grønne råds rolle

Det bliver et centralt element i samarbejdet mellem amtsrådet og de forskellige regionale interesseorganisationer i de grønne råd at få fastlagt en strategi for befolkningens friluftsmuligheder i regionen. På baggrund heraf kan der for amtsrådet være etableret forudsætninger for at tillade lukning af visse arealer, f.eks. i dyrenes yngletid.

Bestemmelsen kan f.eks. benyttes til at beskytte ynglende fugle på ubeboede øer og holme.

Klageadgang

Amtsrådets afgørelser kan påklages til Naturklagenævnet. Om de nærmere regler for indgivelse af klage, klagens retsvirkninger, klagesagsbehandling m.v. henvises til afsnittet om klage.

Lukning af klitfredede områder

Bestemmelsen i lovens § 27, stk. 2 om ministerens adgang til at forbyde offentligheden adgang til sandflugtstruede klitfredede arealer svarer til den ophævede sandflugtslovs § 6, stk. 3. Ministerens kompetence er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen, jf. delegationsbekendtgørelsens § 1.6, stk. 1, pkt. 13.

Supplerende retsregler

Bestemmelsen i lovens § 27, stk. 3, der bemyndiger ministeren til at fastsætte regler om offentlighedens adgang til strande, klitfredede arealer, skove, udyrkede arealer og veje og stier er udmøntet i bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992. Bekendtgørelsen ophæver de hidtidige bekendtgørelser (nr. 373 af 15. august 1979 om almenhedens færdsel og ophold i private skove, nr. 631 af 24. december 1980 om almenhedens færdsel og ophold på udyrkede arealer, nr. 557 af 19. november 1983 om almenhedens færdsel og ophold på samt badning fra strandbredder, og nr. 59 af 9. januar 1989 om almenhedens færdsel og ophold i skove, der tilhører staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser).

Reglerne i den nye bekendtgørelse, som er omtalt i forbindelse med de enkelte lovparagraffer, indebærer visse begrænsninger og udvidelser af offentlighedens adgangsret. Bekendtgørelsen indholder endvidere »ordensregler« for offentlighedens færden i naturen.

Af lovens forarbejder fremgår det, at hjemmelen i § 27, stk. 3 også kan anvendes af miljøministeren, såfremt amtsrådets administration efter § 27, stk. i ikke er tilstrækkelig til at beskytte rugende fugle på ubeboede øer og holme.

Regler om videregående adgang til offentlige skove

Reglen i § 27, stk. 4 sikrer, at der er hjemmel til at videreføre den videregående adgang, som i dag gælder for offentlige skove og skove, der ejes af offentlige stiftelser. Bemyndigelsen er udmøntet i bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992, §§ 8 - 16.

Opkrævning af afgifter

Bestemmelsen i § 27, stk. 4 om, at der kan fastsættes regler om, at videregående adgang kan betinges af en afgift, er af statsbudgetretlig karakter. Bemyndigelsen præciserer, at der er hjemmel til f.eks. at indføre en ridetegnsskema for ridning i statsskovene.

Uanset bestemmelsens ordlyd kan den ikke bruges i forbindelse med offentlige veje og stier, hvor færdslen i det hele er reguleret af vejlovgivningen.

Bestemmelsen har i øvrigt ingen betydning for en ejers ret til at betinge en videregående adgang af en afgift. Dette beror som hidtil på en aftale mellem ejeren og den eller de personer, der får en videregående adgang.

Brand- og hærværksskader

Bestemmelsen i § 27, stk. 5 om ministerens adgang til at fastsætte regler om dækning af publikumsskader i skove, udyrkede arealer samt veje og stier er ny.

Under forhandlingerne om naturfredningsloven 1 1969 blev der indgået aftale om, at staten - efter behandling i et Udvalg med repræsentanter for Dansk Skovforening, Friluftsrådet og Miljøministeriet - godtgør dokumenteret tab ved brand- og hærværksskader i de private skove forårsaget af publikum.

Bestemmelsen giver miljøministeren hjemmel til at fastsætte nærmere regler. I første omgang videreføres den eksisterende ordning for skovene indtil videre, idet ordningen udvides til også at gælde private udyrkede arealer og private veje og stier i det omfang disse er åbne for offentligheden i medfør af reglerne i § 24 og § 26.

Det er besluttet at nedsætte et udvalg, der skal komme med forslag til hvorledes en permanent ordning kan udformes, herunder hvordan den nuværende ordning eventuelt kan afløses af en forsikringsordning.

10. 12. Affaldshenkastning (lovens § 2 8)

Affald

Reglen indeholder et generelt forbud mod uorganiseret og uautoriseret bortskaffelse af affald på fremmed ejendom uden ejerens tilladelse og svarer til naturfredningslovens § 63 , stk. 1. Trods reglens placering i kapitel 4 vil reglen i princippet også kunne anvendes i byer og bymæssige bebyggelser. Fremmed ejendom omfatter også offentlig ejendom, f.eks. veje og parkeringspladser.

Forbud mod anbringelse af affald er endvidere indeholdt i naturbeskyttelseslovens § 3 og andre regler, der forbyder ændring af tilstande.

10.13. Sejlads (lovens § 29 og bekendtgørelsens § 16)

Sejlads

Bestemmelsen i § 29, stk. i , hvorefter miljøministeren kan fastsætte regler, der helt eller delvis forbyder ikke-erhvervmæssig sejlads og anden færdsel på søterritoriet og - efter anmodning fra vedkommende amtsråd - på vandløb og søer, svarer i det store og hele til naturfredningslovens 60 a. Bestemmelsen giver bl.a. mulighed for at begrænse støjende aktiviteter.

Den er dog udvidet til også at omfatte ikke-motordrevne fartøjer samt anden færdsel på søterritoriet, f.eks. brætsejlads.

De regler, der vil blive udarbejdet, kan også omfatte erhvervmæssig udlejning af fartøjer m.v. til friluftsfornøjelse.

Bestemmelsen vil kunne anvendes til at fastsætte regler, der indeholder et generelt forbud mod anvendelse af visse typer transportmidler uden for områder, hvor amtsrådet ved skiltning eller anden form for offentlig bekendtgørelse har givet tilladelse hertil. En bekendtgørelse om regulering af sejladsen med jetski, vandscootere, luftpudefartøjer og tilsvarende fartøjer er under udarbejdelse.

Ordensregler for statens søer

Med den nye bestemmelse i loven § 29, stk. 2, som bemyndiger miljøministeren til at fastsætte regler om

offentlighedens sejlads og anden færdsel på statsejede søer, er der skabt hjemmel til at udarbejde ordensregler, der kan håndhæves efter denne lov. Anvendelsen af bemyndigelsen efter stk. 2 vil blive forhandlet med de pågældende statslige ejere.

De regler, som administrativt er fastsat for en række af statens søer, forbliver i kraft, indtil de afløses af nye regler eller evt. helt ophæves, Miljøministerens kompetence til at fastsætte nærmere regler for statens søer er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen for søer, der ejes af Miljøministeriet, jf. delegationsbekendtgørelsens § 1.6, stk. 1, pkt. 14.